

Είμαι ένας παθιασμένος οπαδός της Αλήθειας και όχι ένας λιγότερο παθιασμένος εχθρός των κακόβουλων θεωριών που χρησιμοποιεί το "Κόμμα της Τάξης", ο επίσημος αντιπρόσωπος όλων των αισχροτήτων, μεταφυσικών, πολιτικών, νομικών, οικονομικών και κοινωνικών, τωρινών και παρελθόντων, για να εξαχρειώσει και να εξανδραποδίσει τον κόσμο. Είμαι ένας φανατικός οπαδός της Ελευθερίας, αφού τη θεωρώ το μόνο μέσο με το οποίο μπορεί να αναπτυχθεί η ευφυΐα, η αξιοπρέπεια και η ευτυχία του ανθρώπου. Όχι της επίσημης "Ελευθερίας", η οποία παραχωρείται, μετρείται και ρυθμίζεται από το Κράτος, μία απάτη που αντιπροσωπεύει τα προνόμια των λίγων που στηρίζονται στην σκλαβιά όλων των υπολοίπων. Όχι της ατομικής ελευθερίας, της εγωιστικής, ποταπής και πλαστής που προωθείται από τη σχολή του Ρουσσώ και όλων των άλλων σχολών του αστικού Φιλελευθερισμού, η οποία θεωρεί ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι περιορισμένα από τα δικαιώματα του Κράτους, και συνεπώς αναγκαστικά συνεπάγεται την μείωση των δικαιωμάτων του ατόμου στο μηδέν.

Όχι, εννοώ τη μόνη ελευθερία που αξίζει πραγματικά το όνομά της, την ελευθερία που συνίσταται στην πλήρη ανάπτυξη όλων των υλικών, πνευματικών και ηθικών δυνάμεων οι οποίες βρίσκονται ως λανθάνοντα προσόντα στον καθένα, την ελευθερία η οποία δεν αναγνωρίζει κανέναν άλλον περιορισμό εκτός από κείνους που θέτουν οι νόμοι της ίδιας μας της φύσης. Έτσι ώστε, ορθά μιλώντας, δεν υπάρχει κανένας περιορισμός, από τη στιγμή που αυτοί οι νόμοι δεν είναι επιβεβλημένοι πάνω μας από κάποιον νομοθέτη έξωθεν ή άνωθεν υμών. Είναι έμφυτοι σε μας, σύμφυτοι, που συνιστούν την ίδια τη βάση του είναι μας, υλικού καθώς και πνευματικού και ηθικού. Συνεπώς, αντί να τους θεωρούμε ως ένα όριο, πρέπει να τους θεωρούμε ως τις αληθινές συνθήκες και την πραγματική αιτία της ελευθερίας μας.

Εννοώ αυτή την ελευθερία του κάθε ατόμου η οποία, χωρίς να σταματάει, λες και συναντάει ένα όριο, μπροστά στην ελευθερία των άλλων, βρίσκει εκεί την επιβεβαίωσή της και την επέκτασή της στο άπειρο. Την απεριόριστη ελευθερία του καθενός μέσω της ελευθερίας των άλλων, την ελευθερία μέσω της αλληλεγγύης, την ελευθερία στην ισότητα. Την ελευθερία που θριαμβεύει πάνω στην κτηνώδη δύναμη και την αρχή της αυθεντίας η οποία δεν ήταν ποτέ τίποτε άλλο παρά η εξιδανικευμένη έκφραση αυτής της δύναμης, την ελευθερία που, έχοντας γκρεμίσει όλα τα θεϊκά και γήινα είδωλα, θα θεμελιώσει και θα οργανώσει ένα νέο κόσμο, αυτόν της ανθρώπινης αλληλεγγύης, πάνω στα ερείπια όλων των Εκκλησιών και όλων των Κρατών.

Είμαι ένας πεπεισμένος υποστηρικτής της οικονομικής και κοινωνικής ισότητας, επειδή γνωρίζω ότι, χωρίς αυτήν την ισότητα, η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ηθικότητα, και η ευμάρεια των ατόμων καθώς επίσης και η ευημερία των εθνών δεν θα είναι ποτέ τίποτε άλλο παρά ένα μάτσο ψέματα. Αλλά ως υποστηρικτής σε κάθε περίπτωση της ελευθερίας, αυτής της πρώτης συνθήκης της ανθρωπότητας, νομίζω ότι η ελευθερία πρέπει να εγκαθιδρυθεί στον κόσμο από την αυθόρμητη οργάνωση της εργασίας και της κολλεκτιβιστικής ιδιοκτησίας από παραγωγικούς συνεταιρισμούς ελεύθερα οργανωμένους και ενωμένους ανά περιοχές, και από την εξίσου αυθόρμητη ένωση των περιοχών, αλλά όχι από την ανώτατη και προστατευτική πράξη του Κράτους.

Αυτό είναι το σημείο που χωρίζει κυρίως τους Επαναστάτες Σοσιαλιστές ή αλλιώς Κολλεκτιβιστές από τους Εξουσιαστές Κομμουνιστές, οι οποίοι είναι υποστηρικτές της απόλυτης πρωτοβουλίας του Κράτους. Ο σκοπός τους είναι ο ίδιος: κάθε ομάδα επιθυμεί εξίσου τη δημιουργία μίας νέας κοινωνικής κατάστασης θεμελιωμένης μόνο στην οργάνωση της κολλεκτιβιστικής εργασίας, η οποία θα επιβληθεί αναπόφευκτα στον καθένα από τη δύναμη των πραγμάτων, τις ίσες οικονομικές συνθήκες για όλους, και την κολλεκτιβιστική ιδιοποίηση των μέσων παραγωγής. Μόνο οι Κομμουνιστές φαντάζονται ότι θα μπορέσουν να φτάσουν εκεί με την ανάπτυξη και την οργάνωση της πολιτικής δύναμης των εργατικών τάξεων, και κυρίως του προλεταριάτου των πόλεων, με τη βοήθεια του αστικού Ριζοσπαστισμού, ενώ οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές, εχθροί όλων των ύποπτων συνδυασμών και συμμαχιών, θεωρούν αντιθέτως ότι δεν μπορούν να φτάσουν σε αυτόν τον σκοπό παρά με την ανάπτυξη και την οργάνωση, όχι των πολιτικών αλλά των κοινωνικών και συνεπώς των αντι-πολιτικών δυνάμεων των εργαζομένων μαζών τόσο της πόλης και όσο της επαρχίας, συμπεριλαμβανομένων και όλων των φιλικά προσκείμενων ατόμων των ανώτερων τάξεων, οι οποίοι, διαρηγνύοντας κάθε δεσμό με το παρελθόν τους, θα είναι πρόθυμοι να ενωθούν μαζί τους και να αποδεχτούν πλήρως το πρόγραμμά τους.

Εξ ου, δύο διαφορετικές μέθοδοι. Οι Κομμουνιστές πιστεύουν ότι πρέπει να οργανώσουν τις εργατικές δυνάμεις για να καταλάβουν την πολιτική εξουσία του Κράτους. Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές οργανώνονται με σκοπό την καταστροφή, ή εάν προτιμάτε μιά πιό ευγενική λέξη, τη διάλυση του Κράτους. Οι Κομμουνιστές είναι οι υποστηρικτές της αρχής και της πρακτικής της εξουσίας, ενώ οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές εμπιστεύονται μόνο την ελευθερία. Και ενώ και οι δύο είναι υποστηρικτές αυτής της επιστήμης που πρέπει να σκοτώσει τις προκαταλήψεις και να αντικαταστήσει την πίστη, οι πρώτοι θα επιθυμούσαν να την επιβάλλουν ενώ οι δεύτεροι θα πιέσουν τους εαυτούς τους να την διαδώσουν έτσι ώστε ομάδες πεπεισμένων ανθρώπων να οργανωθούν και να δημιουργήσουν αυθόρμητα, ελεύθερα ομοσπονδίες από τα κάτω προς τα πάνω εξαιτίας της δικής τους κίνησης και σύμφωνα με τα δικά τους συμφέροντα, αλλά ποτέ ακολουθώντας ένα σχέδιο από πρίν σχεδιασμένο και επιβεβλημένο πάνω στις "αδαείς μάζες" από κάποιους ανώτερους διανοούμενους.

Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές πιστεύουν ότι υπάρχει πολύ περισσότερη λογική και πνεύμα στις ενστικτώδικες εμπνεύσεις και στις αληθινές ανάγκες των ανθρωπίνων μαζών απ' ότι στη βαθιά διανόηση όλων αυτών των μορφωμένων ανθρώπων και δασκάλων της ανθρωπότητας οι οποίοι, αφού μετά από τόσες προσπάθειες απέτυχαν να την κάνουν ευτυχισμένη, ακόμα συνεχίζουν να προσπαθούν. Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές αντιθέτως πιστεύουν ότι η ανθρωπινή φυλή αφέθηκε για πολύ καιρό, πάρα πολύ καιρό, να κυβερνείται και ότι η πηγή των δυστυχιών της δεν έγκειται στην τάδε ή τη δείνα μορφή κυβέρνησης αλλά στην ίδια την αρχή και το γεγονός της κυβέρνησης, ανεξαρτήτως είδους. Σε τελική ανάλυση είναι η ήδη ιστορική αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στον Κομμουνισμό ο οποίος έχει επιστημονικά αναπτυχθεί από τη Γερμανική Σχολή και τον έχουν αποδεχθεί εν μέρει οι Αμερικάνοι και οι Αγγλοι Σοσιαλιστές και από την άλλη στον ευρέως αναπτυγμένο και σπρωγμένο ως τις πιό ακραίες συνέπειες του Πруντονισμού ο οποίος έχει υιοθετηθεί από το προλεταριάτο των λατινικών χωρών.

Έχει ομοίως υιοθετηθεί και θα συνεχίσει να υιοθετείται ακόμα περισσότερο από το κυρίως αντι-πολιτικό συναίσθημα των Σλαβικών λαών.

Η δογματική σχολή των Σοσιαλιστών, ή καλύτερα των Γερμανών Απολυταρχικών Κομμουνιστών, ιδρύθηκε λίγο πριν το 1848, και προσέφερε, πρέπει να παραδεχτούμε, εξαιρετικές υπηρεσίες στην υπόθεση του προλεταριάτου όχι μόνο στη Γερμανία, αλλά και στην Ευρώπη. Σε αυτούς ανήκει βασικά η μεγάλη ιδέα μιάς Διεθνούς Ένωσης Εργατών και επίσης η πρωτοβουλία για την υλοποίησή της. Στις μέρες μας βρίσκονται στην ηγεσία του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος της Γερμανίας, που έχει σαν επίσημο όργανό της την εφημερίδα "Volksstaat" [Λαϊκή Δημοκρατία].

Για αυτόν τον λόγο είναι μία σχολή απόλυτα αξιολάτρευτη, η οποία μερικές φορές παραταύτα παρουσιάζει ένα πολύ κακό χαρακτήρα κυρίως διότι παίρνει ως βάση των θεωριών της μία αρχή η οποία είναι πολύ σωστή όταν κανείς την εξετάζει στις πραγματικές της διαστάσεις, δηλαδή από την σχετική της σκοπιά, αλλά τελείως λανθασμένη όταν θεωρείται και καταγράφεται με έναν απόλυτο τρόπο ως το μόνο θεμέλιο και η πρώτη πηγή όλων των άλλων αρχών.

Αυτή η αρχή, που αποτελεί επιπλέον και το κύριο θεμέλιο του επιστημονικού Σοσιαλισμού, αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τον Κάρολο Μάρξ, το βασικό ηγέτη της Γερμανικής Κομμουνιστικής σχολής. Συνιστά την κύρια ιδέα του "Κομμουνιστικού Μανιφέστου" το οποίο εξέδωσε κάτω από το σύνθημα: "Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε" το 1848 μία Διεθνής Επιτροπή Γερμανών, Γάλλων, Βέλγων και Αγγλων Κομμουνιστών που συνήλθε στο Λονδίνο. Αυτό το μανιφέστο, το οποίο σχεδιάστηκε, όπως όλοι ξέρουν, από τους κυρίους Μάρξ και Ένγκελς, έγινε η βάση όλων των περαιτέρω επιστημονικών εργασιών της σχολής αυτής και της λαϊκής προπαγάνδας η οποία ξεκίνησε αργότερα στη Γερμανία από τον Φέρντιναντ Λασσάλ.

Αυτή η αρχή είναι το ακριβώς αντίθετο αυτού που πιστεύουν οι Ιδεαλιστές όλων των σχολών. Ενώ οι τελευταίοι συνάγουν όλα τα ιστορικά γεγονότα, συμπεριλαμβανομένης και της ανάπτυξης του υλικού συμφέροντος και των διαφόρων φάσεων της οικονομικής οργάνωσης της κοινωνίας, από την ανάπτυξη των Ιδεών, οι Γερμανοί Κομμουνιστές, αντιθέτως, δε βλέπουν σε όλη την ανθρώπινη ιστορία, ακόμα και στις πιο ιδεαλιστικές εκδηλώσεις της κοινωνικής αλλά και της ατομικής ζωής του ανθρώπου, σε όλες τις πνευματικές, ηθικές, θρησκευτικές, μεταφυσικές, επιστημονικές, καλλιτεχνικές, πολιτικές, νομοθετικές και κοινωνικές εξελίξεις οι οποίες παρουσιάστηκαν στο παρελθόν και συνεχίζονται να παρουσιάζονται στο παρόν, τίποτα άλλο παρά αντανάκλασεις ή αναγκαίες συνέπειες οικονομικών γεγονότων. Ενώ οι Ιδεαλιστές υποστηρίζουν ότι οι Ιδέες κυριαρχούν στα γεγονότα και ότι τα παράγουν, οι Κομμουνιστές, σε συμφωνία με τον Επιστημονικό Υλισμό υποστηρίζουν, αντιθέτως, ότι τα γεγονότα γεννούν τις ιδέες και ότι αυτές οι τελευταίες δεν είναι τίποτα άλλο παρά οι ιδεώδης έκφραση ήδη τετελεσμένων γεγονότων. Ότι ανάμεσα στα άλλα γεγονότα, τα οικονομικά και τα υλικά είναι αυτά που υπερτερούν, και που συνιστούν την θεμελιώδη βάση, το κύριο θεμέλιο από τα οποία όλα τα άλλα γεγονότα, πνευματικά και ηθικά, πολιτικά και κοινωνικά, δεν είναι παρά μόνο αναπόφευκτα παράγωγα.

Και εμείς, που είμαστε Υλιστές και Ντετερμινιστές, όπως και ο ίδιος ο Μάρξ, αναγνωρίζουμε τον αναπόφευκτο δεσμό των οικονομικών και των πολιτικών γεγονότων στην Ιστορία. Αναγνωρίζουμε, πράγματι, την αναγκαιότητα, τον αναπόφευκτο χαρακτήρα των γεγονότων που συμβαίνουν, αλλά δεν υποκλινόμαστε μπροστά τους αδιάφορα και πάνω απ' όλα είμαστε πολύ προσεκτικοί να τα επαινέσουμε όταν, εξ' αιτίας της φύσης τους, έρχονται σε πλήρη αντίθεση με τον ανώτατο σκοπό της Ιστορίας, με το απολύτως ανθρώπινο ιδανικό το οποίο μπορεί να βρεθεί σε διάφορες μορφές, στα

ένστικτα, στις φιλοδοξίες των ανθρώπων και στα θρησκευτικά σύμβολα όλων των εποχών, διότι αυτό το ιδανικό είναι έμφυτο στην ανθρώπινη φυλή, το πιο κοινωνικό είδος από όλα τα είδη ζώων πάνω στη Γή. Κατ' αυτόν το τρόπο αυτό το ιδανικό, σήμερα καλύτερα κατανοητό παρά ποτέ, μπορεί να συνοψισθεί στις παρακάτω λέξεις: Είναι ο θρίαμβος της ανθρωπότητας, είναι η κατάκτηση και η επίτευξη της πλήρους ελευθερίας και της πλήρους ανάπτυξης, υλικής, πνευματικής και ηθικής, του κάθε ατόμου, μέσω της απόλυτα ελεύθερης και αυθόρμητης οργάνωσης της οικονομικής και κοινωνικής αλληλεγγύης όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένα μεταξύ όλων των ανθρωπίνων όντων που ζουν στη Γή.

Οτιδήποτε στην Ιστορία που αποδεικνύει τον εαυτό του σύμφωνο με αυτό τον σκοπό, από την ανθρώπινη σκοπιά -και δεν μπορούμε να έχουμε και καμιά άλλη εκτός από αυτή- είναι καλό, οτιδήποτε είναι ενάντιο είναι κακό. Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι, σε κάθε περίπτωση, αυτό που καλούμε καλό και κακό είναι πάντα, και το ένα και το άλλο, τα φυσικά αποτελέσματα κάποιων φυσικών αιτιών, και ότι συνεπώς το ένα είναι το ίδιο αναπότρεπτο όπως και το άλλο. Αλλά όπως σε ότι αφορά αυτό που κανονικά ονομάζουμε Φύση, αναγνωρίζουμε πολλές αναγκαιότητες τις οποίες είμαστε πολύ λίγο διατεθειμένοι να ευλογήσουμε, π.χ. την αναγκαιότητα να πεθάνει κανείς από λύσσα όταν τον δαγκώσει ένα λυσσασμένο σκυλί, κατ' αυτόν τον τρόπο, στην άμεση συνέχεια της ζωής της Φύσης, η οποία ονομάζεται Ιστορία, αντιμετωπίζουμε πολλές αναγκαιότητες τις οποίες θεωρούμε πολύ περισσότερο άξιες εξύβρισης παρά ευλογίας και τις οποίες πιστεύουμε ότι πρέπει να στιγματίζουμε με όλη την δύναμη που έχουμε, για το συμφέρον της κοινωνικής και ιδιωτικής μας ηθικής υγείας. Ακόμα κι αν αναγνωρίζουμε ότι από τη στιγμή που αυτά τα γεγονότα έχουν πραγματοποιηθεί, ακόμα και το πιο απεχθές ιστορικό γεγονός έχει αυτό τον αναπότρεπτο χαρακτήρα που παρατηρούμε σε όλα τα φαινόμενα της Φύσης όπως και της Ιστορίας.

Για να ξεκαθαρίσω τη θέση μου θα παραθέσω κάποια παραδείγματα. Όταν μελετώ τις αντίστοιχες κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις τις οποίες οι Ρωμαίοι και οι Έλληνες κληρονόμησαν προς το τέλος της Αρχαιότητας, φθάνω στο συμπέρασμα ότι η κατάκτηση και η καταστροφή από την στρατιωτική και την αστική βαρβαρότητα των Ρωμαίων, του συγκριτικά υψηλότερου επιπέδου ανθρώπινης ελευθερίας της Ελλάδας, ήταν ένα λογικό, φυσικό και απόλυτα μοιραίο γεγονός. Αλλά αυτό δε με εμποδίζει να πάρω αναδρομικά και πολύ ακλόνητα σε αυτόν το αγώνα, την πλευρά της Ελλάδας ενάντια στη Ρώμη, και πιστεύω ότι η ανθρωπότητα δεν κέρδισε απολύτως τίποτα από τον θρίαμβο των Ρωμαίων.

Με τον ίδιο τρόπο, θεωρώ τελείως φυσικό, λογικό και συνεπώς αναπότρεπτο γεγονός, ότι οι Χριστιανοί έπρεπε να καταστρέψουν με ιερή μανία όλες τις βιβλιοθήκες των Ειδωλολατρών, όλους τους θησαυρούς της Τέχνης, και την αρχαία φιλοσοφία και επιστήμη. Αλλά είναι τελείως αδύνατον για μένα να συλλάβω τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από αυτή την ενέργεια για την πολιτική και κοινωνική μας ανάπτυξη. Τείνω μάλλον να πιστεύω ότι πέρα από αυτή την μοιραία διαδικασία του οικονομικού γεγονότος, στην οποία, αν κανείς πιστέψει τον Μάρξ, πρέπει να αναζητηθεί (απορρίπτοντας κάθε άλλη σκέψη) η μόνη αιτία όλων των πνευματικών και ηθικών ενεργειών που παράγονται στην Ιστορία -λέω, λοιπόν, ότι τείνω σφόδρα να πιστεύω ότι αυτή η πράξη ιερής βαρβαρότητας, ή καλύτερα αυτή η μακρυστή αλληλουχία πράξεων βαρβαρότητας και τα εγκλήματα τα οποία οι πρώτοι Χριστιανοί, θεϊκά εμπνεώμενοι, διέπραξαν ενάντια στο ανθρώπινο πνεύμα ήταν μία από τις κύριες αιτίες του πνευματικού και ηθικού ξεπεσμού, και κατά συνέπεια του πολιτικού και κοινωνικού εξανδραποδισμού που χαρακτήρισαν τους τόσο ολέθριους αιώνες που ονομάζουμε Μεσαίωνα. Να είστε σίγουροι ότι, εάν οι πρώτοι Χριστιανοί δεν είχαν καταστρέψει τις βιβλιοθήκες, τα Μουσεία και τους Ναούς της αρχαιότητας, δεν θα ήμασταν σήμερα καταδικασμένοι να πολεμούμε

αυτό το πλήθος των τρομερών και επονεϊδιστων παραλογισμών, οι οποίοι ακόμη γεμίζουν το μυαλό των ανθρώπων, σε τέτοιο βαθμό, έτσι ώστε να αμφιβάλουμε μερικές φορές για την πιθανότητα ενός πιο ανθρώπινου μέλλοντος.

Συνεχίζοντας την ίδια σειρά διαμαρτυριών εναντίων γεγονότων που συνέβησαν στην Ιστορία και των οποίων συνεπώς και εγώ αναγνωρίζω τον αναπλόντροπτο χαρακτήρα, σταματώ μπροστά στο μεγαλείο της Ιταλικής Δημοκρατίας και μπροστά στην εκθαμβωτική επαγρύπνηση της ανθρώπινης ευφίας στην εποχή της Αναγέννησης. Τότε βλέπω να πλησιάζουν οι δύο κακοί δαίμονες, τόσο αρχαίοι όσο και η ίδια η Ιστορία, οι δύο βόες οι οποίοι ως τώρα έχουν καταβροχθίσει οτιδήποτε ανθρώπινο και όμορφο η Ιστορία παρήγαγε. Ονομάζονται Εκκλησία και Κράτος, Παπισμός και Αυτοκρατορία. Αιώνια κακά και αξεχώριστοι σύμμαχοι, δείτε τους να συμφιλιώνονται, να αγκαλιάζει ο ένας τον άλλον και μαζί να καταβροχθίζουν και να πνίγουν και να διαλύουν την άτυχη και πανέμορφη Ιταλία, να την καταδικάζουν σε τρεις αιώνες θανάτου. Λοιπόν, για άλλη μια φορά τα βρίσκω όλα αυτά πολύ φυσικά, λογικά, αναπότρεπτα, αλλά παρόλ? αυτά αποτρόπαια, και καταριέμαι και τον Πάπα και τον Αυτοκράτορα την ίδια στιγμή.

Αλλά ας συνεχίσουμε στη Γαλλία. Μετά από έναν αιώνα αγώνων, ο Καθολικισμός, υποστηριζόμενος από το Κράτος, τελικά θριάμβευσε εκεί πέρα ενάντια στον Προτεσταντισμό. Λοιπόν, μήπως δε συναντώ ακόμα στη Γαλλία μερικούς πολιτικούς και ιστορικούς της μοιρολατρικής σχολής οι οποίοι, καλώντας τους εαυτούς τους Επαναστάτες, θεωρούν αυτή τη νίκη του Καθολικισμού -μία αιματηρή και απάνθρωπη νίκη, εάν μπορούμε να μιλήσουμε για νίκη- σαν ένα γνήσιο θρίαμβο της Επανάστασης; Υποστηρίζουν ότι ο Καθολικισμός ήταν τότε το Κράτος, η δημοκρατία ενώ ο Προτεσταντισμός αντιπροσώπευε την ανταρσία της αριστοκρατίας ενάντια στο Κράτος και συνεπώς ενάντια στη δημοκρατία. Με τέτοιες σοφιστίες σαν και αυτές, -τελείως όμοιες με τους Μαρξιστικούς σοφισμούς, οι οποίοι επίσης θεωρούν τους θριάμβους του Κράτους σαν θριάμβους της Σοσιαλδημοκρατίας- με αυτές τις ανοησίες, τόσο αηδιαστικές όσο και απεχθής, είναι που το μυαλό και η ηθική αίσθηση του κόσμου διαστρέφεται, συνηθίζοντάς τον να θεωρεί τους αιμοσταγείς εκμεταλλευτές του, τους προαιώνιους εχθρούς του, τους τυράννους του, τα αφεντικά και τους υπηρέτες του Κράτους, ως όργανα, αντιπροσώπους, ήρωες, αφοσιωμένους υπηρέτες της χειραφέτησής του.

Είναι χίλιες φορές σωστότερο να πει κανείς ότι ο Προτεσταντισμός τότε, όχι ως μια Καλβινική θεολογία, αλλά ως ενεργητική και ένοπλη διαμαρτυρία, αντιπροσώπευε την εξέγερση, την ελευθερία, την ανθρωπία, την καταστροφή τους Κράτους. Ενώ ο Καθολικισμός ήταν η δημόσια τάξη, η εξουσία, ο θεϊκός νόμος, η σωτηρία του Κράτους από την Εκκλησία και της Εκκλησίας από το Κράτος, η καταδίκη της ανθρώπινης κοινωνίας σε μία απεριόριστη και ατελείωτη σκλαβιά.

Ενώ αναγνωρίζω το αναπόφευκτο της τετελεσμένης ενέργειας, δεν διστάζω να λέω ότι ο θρίαμβος του Καθολικισμού στη Γαλλία τον 16ο και 17ο αιώνα ήταν μία μεγάλη ατυχία για όλη το ανθρώπινο είδος, και ότι η σφαγή του Αγίου Βαρθολομαίου, καθώς και η Ανάκληση του Διατάγματος της Νάντης, ήταν γεγονότα τόσο καταστροφικά για τη Γαλλία όσο ήταν πρόσφατα η ήττα και η σφαγή του Παρισινού λαού της Κομμούνας. Άκουσα μάλιστα πολύ έξυπνους και πολύ ευυπόληπτους Γάλλους να εξηγούν αυτή την ήττα του Προτεσταντισμού στη Γαλλία με την βασικά επαναστατική φύση του Γαλλικού λαού. "Ο Προτεσταντισμός", έλεγαν, "ήταν μονάχα μισή επανάσταση. Χρειαζόμασταν μία ολοκληρωμένη επανάσταση. Για αυτό το λόγο το Γαλλικό έθνος δεν θέλησε, και δεν ήταν ικανό να σταματήσει στη Μεταρρύθμιση. Προτίμησε να παραμείνει Καθολικό ως τη στιγμή όπου θα μπορούσε να διακηρύξει τον Αθεϊσμό. Και για αυτό το λόγο ανέχθηκε με τέτοια τέλεια και Χριστιανική

καρτερικότητα τόσο τις φρικαλεότητες του Αγίου Βαρθολομαίου όσο και αυτές, που δεν ήταν λιγότερο απεχθείς, των εκτελεστών της Ανάκλησης του Διατάγματος της Νάντης."

Αυτοί οι αξιολύβαστοι πατριώτες μοιάζουν να μην ενδιαφέρονται για ένα πράγμα. Είναι το ότι ένας λαός, ο οποίος κάτω από ένα οποιοδήποτε πρόσχημα μπορεί να υποφέρει την τυραννία, αναγκαία χάνει τελικά τη σωτήρια συνήθεια της εξέγερσης ακόμη και το ίδιο το ένστικτο της εξέγερσης. Χάνει την ευαισθησία για την ελευθερία, και όταν ένας λαός έχει χάσει όλα αυτά, αναγκαστικά γίνεται, όχι μόνο από τις εξωτερικές συνθήκες, αλλά στο εσωτερικό του, στην ίδια την ουσία του εαυτού του, ένας λαός σκλάβων. Εξ αιτίας του γεγονότος ότι ηττήθηκε ο Προτεσταντισμός στη Γαλλία ο Γαλλικός λαός έχασε, ή μάλλον, ποτέ δεν απέκτησε, την συνήθεια της ελευθερίας. Επειδή αυτή η παράδοση και αυτό το "έθιμο" λείπουν απ' αυτόν, γι' αυτό το λόγο δεν έχει σήμερα αυτό που αποκαλούμε πολιτική συνείδηση και επειδή του λείπει η συνείδηση όλες οι εξεγέρσεις που έχει κάνει ως τώρα δεν κατάφεραν να του δώσουν ή να του εξασφαλίσουν την πολιτική ελευθερία. Με εξαίρεση τις μεγαλειώδεις επαναστατικές μέρες, οι οποίες είναι οι μέρες που γιορτάζει, ο Γαλλικός λαός παραμένει σήμερα όπως χτές, ένας λαός σκλάβων.

Μιχαήλ Μπακούνιν